

ความคิดเกี่ยวกับอำนาจในวรรณกรรมนิทานอีสาน

นาย ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530.

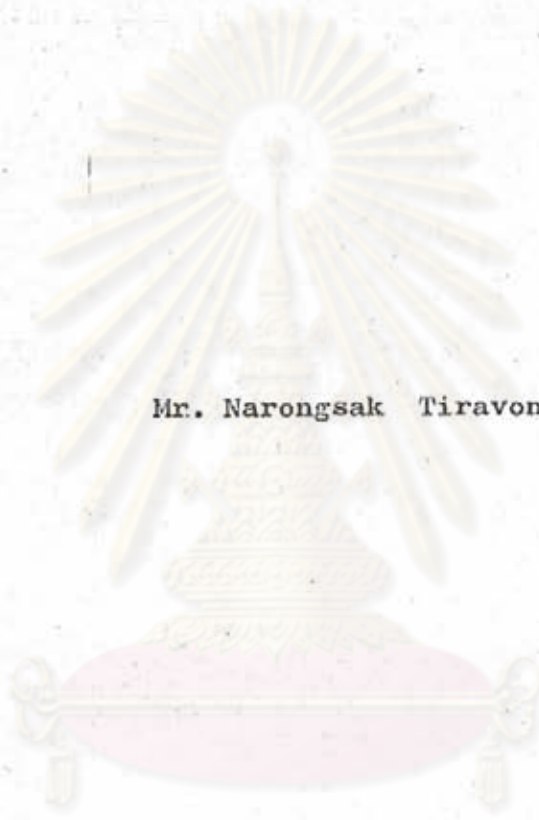
ISBN 974 - 567 - 605 - 5

ลิขสิทธิ์ของ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

012539

I 10299440

IDEAS OF POWER IN ISAN LEGENDS

Mr. Narongsak Tiravong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1987.

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความคิดเกี่ยวกับอำนาจในวรรณกรรมนิทานอีสาน

โดย

นายณรงค์ศักดิ์ ธีระวงษ์

ภาควิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. กนก วงษ์ตระหง่าน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ทวาร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจริตชนารักษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรศักดิ์ ห่องแผ้ว)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กนก วงษ์ตระหง่าน)

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนิสิต
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

ความคิดเกี่ยวกับอำนาจในวรรณกรรมนิทานอีสาน
นาย ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร. กนก วงษ์ตระหง่าน
การปกครอง
2529

บทคัดย่อ

ในการศึกษารัฐศาสตร์นั้น มีแนวทาง, ทฤษฎี และแนวความคิดหลายอย่างที่จะทำให้เข้าใจเนื้อหาและหลักการของวิชานี้ ที่สำคัญคือ เพื่อที่จะทำให้เข้าใจในเรื่องของการเมืองและการปกครองในสังคม การศึกษาในแนวทางหรือทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในท่ามกลางแนวคิด, ทฤษฎีที่หลากหลายของรัฐศาสตร์ เพราะว่า อำนาจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบสังคมทั้งระบบ อำนาจจะมีบทบาทอย่างมากในการจัดระเบียบสังคมและการดำรงอยู่ของมนุษย์. การศึกษาเรื่องอำนาจมีมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีนักคิดทางรัฐศาสตร์ได้ค้นคว้าทฤษฎีใหม่ ๆ มากมาย แต่แนวทางและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจก็ยังคงมีความสำคัญอยู่เสมอ

การศึกษาค้นคว้าต้องการศึกษาแนวคิดในสมัยโบราณของสังคมอีสาน โดยศึกษาจากวรรณกรรมนิทานอีสานโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์. ความสำคัญของการศึกษาในยุคโบราณ เพราะจะทำให้เราได้ทราบพื้นฐานที่สำคัญของแนวคิดของประชาชนชาวอีสาน ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจแนวคิดที่พัฒนามาถึงปัจจุบันได้ เพราะอดีตย่อมเป็นพื้นฐานของปัจจุบันเสมอ และการใช้วรรณกรรมมาเป็นตัวแบบเพราะวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมและยังเป็นตัวการชี้ให้เห็นความคิดของประชาชนในสังคมด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ ต้องการศึกษากว่า ในวรรณกรรมนิทานอีสานนั้นได้ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจอย่างไร ในประเด็นที่ว่า คุณสมบัติของอำนาจ, ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจและการใช้อำนาจเป็นอย่างไร และเมื่อเปรียบเทียบกับแนว-

คิดของตะวันตกแล้วเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร และเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น นอกจากนั้น ยังจะได้พยายามค้นคว้าเพิ่มเติมว่าแนวคิดเหล่านี้ได้สะท้อนมาถึงปัจจุบันอย่างไรด้วย

วิธีการศึกษาคือ ได้คัดเลือกวรรณกรรมนิทานอีสานที่สำคัญส่วนหนึ่งมาเป็นตัวแบบศึกษาโดยใช้ความคิดเห็นของนักวิชาการคนสำคัญ 3 ท่านมาเป็นหลักเปรียบเทียบ- เพื่อจะได้อธิบายว่า วรรณกรรมชิ้นใดที่นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นร่วมกันว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นเอก, อมตะ, และแพร่หลายในหมู่ชาวอีสาน เพื่อที่จะทำให้สามารถศึกษาวรรณกรรมที่สามารถเป็นตัวแทนแนวคิดของอีสานได้ และการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยวิเคราะห์สาระของเรื่อง (content analysis) เพื่ออธิบายถึงลักษณะของความรู้ที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมเหล่านี้

สมมุติฐานที่ตั้งไว้มี 3 ข้อคือ

1. อำนาจเป็นความสามารถอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยความสมบูรณ์ ที่สามารถกระทำให้ตนเองหรือผู้ที่มีความสมบูรณ์นั้นสามารถที่จะกระทำการต่าง ๆ ในสิ่งที่ตนต้องการได้ ความสมบูรณ์นี้ยังครอบคลุมไปถึงความสามารถที่จะกระทำให้บุคคลอื่นกระทำในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ด้วย
2. ระบบความเชื่อทางสังคมเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติ, ลักษณะและปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจในสังคมนั้น ๆ
3. คุณสมบัติของอำนาจในตัวของมันเองไม่มีความหมายในทางคุณค่า (ดีหรือเลว) แต่การใช้อำนาจและผลของการใช้อำนาจต่างหากที่จะทำให้เกิดผลทางคุณค่า (ดีหรือเลว)

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาคือ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในวรรณกรรมนิทานอีสานนั้นตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ

ในด้านคุณสมบัติของอำนาจนั้น แนวคิดอีสานก็มองว่า เป็นความสามารถอย่างหนึ่งซึ่งจะทำให้ตนเองทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการ รวมทั้งสามารถทำให้ผู้อื่นทำตามที่ต้องการได้ด้วย โดยทั่วไปแนวคิดอีสานกับแนวคิดตะวันตกก็มีลักษณะเหมือนกันในการมองถึงคุณสมบัติของอำนาจ คือมองลักษณะที่เป็นความไม่เสมอภาคในสังคม จะมีฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากและอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีอำนาจหรืออำนาจน้อย แต่ที่ต่างกันมาก

คือความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ แนวคิดในวรรณกรรมนิทานอีสานเชื่อมั่นในเรื่องเหล่านี้มาก แต่ทางตะวันตก นักคิดทางรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่เน้นในการศึกษาเรื่องนี้

ในด้านคุณสมบัติ, ลักษณะ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจนั้น แนวคิดอีสานในสมัยโบราณมีความผูกพัน กับศาสนา และไสยศาสตร์มาก ความเชื่อนี้จึงเป็นตัวการสำคัญที่กำหนดคุณสมบัติ, ลักษณะและปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจขึ้นมา แนวคิดนี้มีทั้งที่เหมือนกันและต่างกันจากแนวคิดตะวันตก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของ Plato และ Machiavelli ที่เหมือนกันคือ การเชื่อมั่นในชนชั้นสูงในการปกครองและที่ต่างกันคือ แนวคิดตะวันตกมักไม่สนใจใช้ศาสนาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างทฤษฎีทางการเมืองของตน เว้นยุคกลางของยุโรปเท่านั้นที่คล้ายแนวคิดอีสาน เพราะอิทธิพลของศาสนามีมาก

ทั้งแนวคิดอีสานและแนวคิดตะวันตกเหมือนกันอย่างหนึ่งคือ มองว่าคุณสมบัติของอำนาจนั้นไม่มีความหมายในเชิงคุณค่า (ดีหรือเลว) แต่การใช้และผลของการใช้อำนาจต่างหากที่จะเกิดการประเมินผลทางคุณค่า (ดีหรือเลว) อำนาจมีคุณสมบัติที่เป็นกลางเท่านั้น ผู้ที่มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจไม่ว่าใครก็ตาม ก็จะสามารถที่จะมีอำนาจขึ้นมาได้ คือเมื่อเขาใช้อำนาจไปแล้วจึงจะเกิดผลต่อตนเองและสังคม เมื่อนั้นการประเมินค่าจึงเกิดขึ้นว่าดีหรือเลวอย่างไร

แนวคิดทางการเมืองของอีสานในสมัยโบราณที่สะท้อนออกมาในวรรณกรรมนี้ก็ได้มีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องคุณสมบัติของอำนาจ, ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจ และการใช้อำนาจ ที่สำคัญคือ การเชื่อมั่นในอำนาจของชนชั้นสูง, อิทธิพลของศาสนาและไสยศาสตร์ อย่างไรก็ตามสังคมอีสานปัจจุบันพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ, สังคมและการเมืองมาก แนวคิดประชาธิปไตยและวิทยาศาสตร์ได้แพร่เข้ามามาก แนวคิดใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นแต่แนวคิดดั้งเดิมก็ไม่ได้ถูกทำลายไปจนหมดสิ้น แต่ได้ผสมกลมกลืนระหว่างแนวคิดเก่าและแนวคิดใหม่ เกิดเป็นแนวคิด 2 กระแสในสังคมอีสานปัจจุบัน การผสมผสานกันเช่นนี้ มีส่วนที่เป็นข้อดีและเสียต่อระบอบประชาธิปไตยคือ ในด้านดีแสดงออกในด้านการศึกษาที่มีหลักประนีประนอมในการแก้ปัญหาและการใช้ธรรมะของศาสนาในการดำรงชีวิตของคน ข้อเสีย คือ การเชื่อมั่นในอำนาจของประชาชนซึ่งมีต่ำมาก เพราะแนวคิดในวรรณกรรมนิทานอีสานไม่สนับสนุน

และไม่เชื่อมั่นในอำนาจของประชาชน แต่เชื่อมั่นในอำนาจของชนชั้นสูง ส่วนแนวคิด
ประชาธิปไตยนั้นเชื่อมั่นในอำนาจของประชาชนมาก สิ่งเหล่านี้ทำให้การสร้างระบอบ-
ประชาธิปไตยในสังคมมีปัญหามาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title IDEAS OF POWER IN ISAN LEGENDS
Name Mr. Narongsak Tiravong
Thesis Advisor Associate Professor Kanok Wongtrangan, Ph.D.
Department Government
Academic Year 1986

ABSTRACT

There are many approaches theories, and ideas in studying Political Science. Studying about power is one of the most important approaches in Political Science because power is very important thing for all the systems of societies. Power has much responsibility in doing the laws of societies and the way of human life. Studying about the ideas of power has been very long time ago among many other approaches in social sciences.

This thesis is to study the ideas in the ancient time of Isan Society, especially from Isan legend, using power approach for analysis. The importance of studying ancient Isan ideas of power is to understand the root of political ideas of Isan people which bring us to understand the ideas of the present, because the ancient ideas represent the evolution of present ideas. Using legends to be models in studying because the legends reflect the thought of the people in society and the legends play a decisive role in socialization of the society.

The aim of this thesis is to study about the ideas of power in Isan legend such as the properties, characters, resources and using of power, and will make a comparative analysis of the

East and West ideas of power to understand its similarity and difference. Besides this work will express the effect of these ideas in present Thai politics.

The methodology of studying is to select some important Isan legends depending on the opinions of the most important professors of Isan literatures to decide which Isan legends are more important and well-known. This thesis is a documentary research by studying the contents of the themes.

The hypotheses of this research are

1. Power is the capacity which one can do something and control or order the others as the first wishes.
2. The belief systems of societies identify properties, characters and resources of power in societies.
3. The properties of power are not have value meaning (good or bad) but the using and the result of using power will make and evaluation of power

The conclusions of this research are as hypotheses are, the properties of power are the capacities of someone to do something which they want and can make the others done as they want. The properties of power in Eastern and Western aspects are the same in some issues, they are someone who have much power and someone haven't but the importance difference about these are the beliefs about superstitious power, Isan people believe in this very much but the Political Scientist of the West aren't emphasize in this issue. The ancient ideas of western political philosophers concerned reason, logic or fact in societies for answering their questions. About the characters and the resources of power, the

Isan ideas involve in religion and the Superstitious thought very much.

Some of these ideas are the same as the West and some are different. The same are the beliefs of the elite class in governing and the difference aspects are, the West aren't emphasize in religion in researching their theories, except the middle age of Europe which the same as Isan, because in the middle age the religion had much influence in secular governments.

The ideas of Isan and the West are the same about evaluation of the value Judgement of power. The power hadn't value meaning in itself but the using and results of using power make value judgement of that power. Anyone can have power if he has the resources of power use them.

The ideas of power in ancient Isan society are represented to the present. The most important thing is the belief in elite classes, influence of religion, and Superstitious belief. Nevertheless present Isan society is developing in economic, social and political activities very much. The ideas of Democracy and science spread all over the society, so the new thoughts are more acceptable but the traditional ideas aren't destroyed. These are two currents in the society. The result of the two are, both positive and negative way for Democracy. The positive are about the moderate way of living, the generosity and compromise, the negatives are that the traditional thought not to encourage popular participation. These make Democtatic regime in Thai society has many problems.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ
รองศาสตราจารย์ ดร. กนก วงษ์ตระหง่าน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่ง
ท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอดมา นอกจากนี้
นั้นข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจริตอนารักษ์,
รองศาสตราจารย์ ดร. พรศักดิ์ ห่องแก้ว ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าบางครั้งบาง
คราวให้คำปรึกษาเพิ่มเติมยามที่ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้ และสิ้นหวังในด้านต่าง ๆ นอก
จากนั้นข้าพเจ้าขอขอบคุณรุ่นพี่, รุ่นน้องและเพื่อน ๆ ที่คอยช่วยเหลือติดตามผลงาน-
และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ท้ายนี้ ข้าพเจ้า ขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้าน
การเงินและให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา พระคุณนี้
ข้าพเจ้าจะขอจดจำไว้ตลอดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1. บทนำ	1
2. คุณสมบัติของอำนาจ	62
3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจ	107
4. เป้าหมายของการใช้อำนาจ	246
5. สรุปการวิจัย	378
บรรณานุกรม	414
ภาคผนวก	420
ประวัติผู้เขียน	438

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

